

"Rusiya Kino Muzeyində Azərbaycan kinosuna aid unikal eksponatlar var"

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği: dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 30-cu ili- Azərbaycan dövlətçiliyi müasir mərhələdə" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Moskvanın tam mərkəzində yerləşən Dövlət Mərkəzi Kino Muzeyi Rusiya paytaxtının qonaqları arasında xüsusilə məşhurdur. Muzeyin divarlarında 190 mindən çox unikal eksponat, o cümlədən Azərbaycan kinoafişası, neqativlər və foto sənədlər kolleksiyası toplanıb. "Moskva-Baku" portalının müxbiri Bakıda qonaq olan Moskva Dövlət Mərkəzi Kino Muzeyinin direktoru Larisa Bajenova ilə söhbət edib, o, ən qiymətli eksponatlardan danışdı, Azərbaycanla əməkdaşlıq planlarını bölüşüb. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Larisa Vyacheslavovna, Bakıda ilk dəfəsiniz. Şəhər haqqında təəssüratlarınızı bölüşərdiniz...

- Doğrudan da, bu, mənim Bakı ilə ilk tanışlığımıdır. Bu günə kimi mən burada olmamışam, baxmayaraq ki, Azərbaycan paytaxtı haqqında çoxlu xoş sözlər eşitmişəm. Etiraf edirəm ki, Bakıya ilk baxışdan aşıq olmuşam. Heyrətamiz dərəcədə gözəl şəhər! Düşünürəm ki, Bakının küçələrində daha çox gəzmək, insanlarla ünsiyyət qurmaq, təmiz dəniz havası ilə nəfəs almaq üçün yenidən buraya gəlmək lazımdır. Sovet kinosunun tarixinə keçmiş hər kəsin sevdiyi filmlərin çəkildiyi içərişəhəri gəzmək istədim - "Brilyant əl", "Amfibiya adamı", "Tehran-430", "Qorxma, mən səninləyəm!". Mən də yerli muzeylərin eksponatları ilə tanış olmaq, Azərbaycan tarixi və adət-ənənələri haqqında daha çox öyrənmək istəyirəm. Ümid edirəm ki, hər şeyi çatdıraram...

- Siz Moskvanın ən qeyri-adi və maraqlı muzeylərindən birinə - Dövlət Mərkəzi Kino Muzeyinə rəhbərlik edirsiniz. Onun çoxsaylı eksponatlarından hansı ən qiymətli və maraqlıdır?

- Hər bir eksponat unikalıdır. Fəaliyyət göstərdiyimiz illər ərzində SSRİ və Rusiyada kinonun yaranması və inkişafından bəhs edən 190 mindən çox nüsxə toplaya bildik. Bunlar fotosəkillər, neqativlər, əlyazma materialları, şəxsi gündəliklər, yazışmalar, afişalar və plakatlar, animasiya eskizləri, slaydlar və s.-dir. İndiki formada Dövlət Mərkəzi Kino Muzeyi 1989-cu ilin martında Ümumittifaq Kino Təbliğat Bürosunun yenidən təşkil olunmuş muzey şöbəsinin bazasında yaradılmışdır. Və 2017-ci ildə Kino

- Əlbəttə ki, bu kino və foto avadanlığıdır. 100 ildən çox yaşı olan və əslində, kinematografiyanın doğulduğu sehrli fənələr. Onsuz da onların əsasında kameralar və kino kameraları istehsal etməyə başladılar. Bizim fondlarda həmçinin Sergey Eyzənşteynin "İvan Qrozni" (1942), Stanislav Rostotskinin "Dövrümüzün Qəhrəmanı" (1966) və bir çox başqa kinofilmlərin çəkilişləri zamanı məşhur aktyorların geyindiği kostyumların böyük kolleksiyası var. Ən son tapıntılarımızdan biri də Sergey Solovyovun "Anna Karenina" filmindən paltar və kostyumlardır. Onların hamısı əl işidir və buna görə də unikal və qeyri-adi dərəcədə gözəldir. Hələ 1942-ci ildə "Moskva yaxınlığında faşist qoşunlarının məğlubiyyəti" filminə görə ingilisdilli olmayan bir ölkə- Rusiya tərəfindən alınan ilk Oskar da muzeyimizdə saxlanılır. Gipsdən hazırlanmış və qızılla örtülmüşdür. Müharibə bitdikdən sonra kino mükafatı yenisi ilə əvəz edilməli idi, lakin soyuq müharibə başladı və gips Oskar Rusiyada

Muzeyi VDNX-da 36 nömrəli "Kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı" pavilyonunda öz qapılarını ziyarətçilərin üzünə açdı. Yeri gəlmişkən, bura Azərbaycanın sərgi pavilyonundan çox da uzaqda deyil. Yeni məkanda muzeyin kolleksiyasından filmlərin nümayişi üçün 3 kinozal, daimi sərgilər və tematik sərgilər üçün təchiz olunmuş yerlər, kinematografiyanın tarixi və nəzəriyyəsi üzrə mühazirələr üçün auditoriyalar yerləşir. Və "Karetniy Ryad"da bizim Kino Kitabxanamız var, yeri gəlmişkən, bu, Rusiyada kinoya həsr olunmuş çoxlu sayda jurnal, afişa, açıqca saxlayan yeganə qurumdur. Hər gün rus kinosunun necə yarandığını öyrənmək, ilk kino avadanlıqlarının necə göründüyünü görmək, məşhur filmlərin "pərdəarxası"nda çəkilmiş unikal fotosəkilləri görmək istəyən qonaqlar bizə gəlir.

- Muzeydəki ən qədim eksponatlarınız hansıdır?

beləcə də qaldı.

- Muzeyinizdə Azərbaycan eksponatlarına baxmaq mümkündürmü? Maraqlıdır, onlar nədir?

- Azərbaycan kinematografiyasının formalaşmasının əsas mərhələlərindən bəhs edən 500-dən çox bölmə. Bunlar fotosəkilləri, foto sənədləri, filmlərdən kadrları, afişaları, açıqcaları çap edə biləcəyiniz lentlərdir. Kino Muzeyinin fondlarında həqiqətən unikal eksponatlar var. Məsələn, Sovet avanqard rəsamlarının gənc nəslinin nümayəndəsi İqor Savçenkonun "Azərkinno"da çəkilmiş "Nikita İvanoviç və sosializm" (1931) və "Əlsiz insanlar" (1932) filmləri üçün fotokitabxanada saxlanılan materiallar var. Kino Muzeyinin fotolar və kinokadrlar kolleksiyası bu itirilmiş filmlərdən məlum olan yeganə materialdır. Muzeyin gözəl materiallar kolleksiyasında Əjdər İbrahimovun vətəndaş müharibəsindən bəhs edən "26 Bakı komissarı" (1965) və "Ulduzlar sönmür" (1970) filmlərinin eskizləri toplanmışdır. Onlar da böyük maraqlıdır, çünki filmlər üçün şəkilli həllərin axtarışı prosesini izləməyə imkan verir. Görkəmli quruluşçu rəssam Fikrət Bağirovun hazırladığı eskizlər xüsusi diqqətə layiqdir. Bunlar onun Şamil Mahmudbəyovun "Şerikli çörək" filmi, habelə rejissor Rasim Ocaqo-

vun "İstintaq" və "Bağlı qapı önündə" lentləri, Fərhad Yusufovun "Aşkarəsizlik şəraitində" detektiv hekayəsi üçün esərləridir..

- Larisa Vyacheslavovna, özünüz hansı filmlərə baxmağı xoşlayırsınız?

- Üç filmi çox bəyənirəm - Nikita Mixalkovun "Beş axşam", Georgi Natansonun "Bir daha sevgi haqqında" və Era Savelyeva və Tatyana Berezantsevanın "Dəbdən düşmüş komediya". Bunlar bir neçə aktyorun oyunu üzərində qurulmuş şəkillərdir, lakin dialoglar o qədər bacarıqlı və aydın şəkildə qurulub ki, əsl şah esərlər oldu. Operatorların və rejissorların inanılmaz işi! Bu filmlərdən kino xadimləri üçün dersliklər yazmaq olar.

- Azərbaycan kinosunda nəyi bəyənirsiniz?

- Təbii ki, bunlar kino klassikidir - "Arşın mal alan", "Qorxma, mən səninləyəm" və "26 Bakı komissarı". Ümumiyyətlə, şərq həyatını göstərən köhnə Azərbaycan filmlərini çox bəyənirəm. Çox təəssüf edirəm ki, mən hələ də müasir Azərbaycan rejissorlarının işini görməmişəm. Azərbaycanın yeni filmlər Moskvaya çox gətirilmir. Ancaq ümid edirəm ki, tezliklə biz bu səhvi düzəltməyə çalışacağıq. Bu günlərdə Bakıda Azərbaycan Dövlət Film Fondunun direktoru Cəmil Quliyevlə görüşdüm və biz razılaşdıq ki, 2023-cü ildə Azərbaycan kinematografiyasının 125 illiyi və Cəfər Cabbarlı adına "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının 100 illiyi ilə bağlı Azərbaycan filmlərinin xüsusi nümayişinin təşkili üçün materiallar seçilsin. Beləliklə, biz fəal əməkdaşlıq edəcəyik və çoxlu planlarımız var. Gələcək il biz "SSRİ. 15 nömrəli kino simfoniyası" adlı geniş miqyaslı sərgi təşkil etmək istəyirik. Biz bunu keçmiş Sovet respublikalarının kinosunun inkişafına həsr edəcəyik və sərgidə Azərbaycanın unikal kinoeksponatlarını görməkdən şad olarıq.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

